

חירות מול שליטה

**כיצד נוכל להעמיק ולתת משמעות רלוונטית למצוות השמיטה
בחיינו ובהיי התלמידים.**

קהל היעד : כיתות ט-י"ב

משך הזמן : 45-60 דקות

מתאים להוראה בכיתה/ סדנא וגם ללמידה מרחוק.

מבוא למורה :

התורה מצווה אותנו על מצוות השמיטה. בימי קדם החברה היתה חקלאית ועיקר הפרנסה והבעלות על רכוש התבטא בתנובת השדה ובעלות על הקרקע. כיום איננו חקלאים ושאלת הבעלות על הקרקע אינה רלוונטית לתלמידים. המערך מציע כיוון כיצד ניתן היום לתת ביטוי משמעותי ורלוונטי למצוות השמיטה. המהלך העיקרי (כפי שמופיע בהרחבה בידיעון המצורף) הוא לקחת את הערכים ואפשרויות החדשות שהשמיטה מאפשרת לנו לחיינו, למשל : לשנות נקודת מבט אליה התרגלנו, לשחרר מקומות בהם אנו אוחזים ובולמים אותנו, לאוורר את חיינו בכך שנאפשר לשתף אחרים ביצירה או תפקיד שלנו ולהיפך, להיכנס לעולמם של הסובבים אותנו וללמוד מהם וממעשיהם.

מהלך השיעור :

נפתח בפסוקים על השמיטה :

"וְיִשֵּׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרֶצְךָ וְאַסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. יֵאָדָּם וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְטָנָה וְיִנְטָשְׁתָּהּ וְאַכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ וְיִתְּרָם תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֵה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָרְמְךָ לְזִיתְךָ."

- מהן שתי הפעולות שהאדם מצווה עליהן? (שמיטה, ונטישה)
- מהו לדעתכם ההבדל ביניהן?

מערך שיעור

הרמב"ם מדגיש אף הוא את החידוש של מצוות השמיטה:

"מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית שנאמר והשביעית "תשמטנה ונטשתה" וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכל מקום שנאמר ואכלו אביוני עמך..." (הלכות שמיטה ויובל, פרק ד הלכה כ"ד).

מצוות השמיטה על פי המדרש ודברי הרמב"ם אינה נועדה רק לסייע לבעלי מעמד סוציו אקונומי נמוך, אף כי ללא ספק זוהי אחת המטרות שהרי נאמר: "ואכלו אביוני עמך". הכתוב רומז לנו בכפילות הלשון שלו "תשמטנה ונטשתה" שיש מטרה המופנית גם לבעלי השדות עצמם. בשמיטה חייבים בעלי השדות לשמוט את הבעלות בקרקע ומתבואתה.

- מה מבקשת התורה להשיג בכך?
- מה הרעיון של החובה לנטוש באופן אקטיבי את השדה?

על מנת לנסות לענות לשאלה הזו נפנה למדרש ויקרא רבה (א,א) המופיע גם במדרש תנחומא (תנחומא בומר, ויקרא א') על הפסוק "ברכו ה' מלאכיו גבורי הכח עושי דברו":

"זהו שאמר הכתוב: "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו"...

רבי יצחק נפחא אמר: אילו שומרי שביעית, ולמה נקראו גבורי כח?

כיון שרואה שדהו מובקרת (מופקרת), ואילוונתיו מופקרין, והסיגין מופרצין ורואה פירותיו נאכלין, וכובש יצרו ואינו מדבר, ושנו רבותנו: איזהו הגיבור הכובש את יצרו"

- מדוע, לדעת ר' יצחק מקיימי מצוות השמיטה נקראים: "גיבורי כח"?
- נסו לחשוב, מה לדעתכם התורה מנסה לעצב אצלנו על ידי קיום מצווה זו?
- אילו מידות נפשיות נדרשות כדי לקיים את מצוות הנטישה של השדות?

מערך שיעור

כאמור, איננו חיים כיום בחברה חקלאית, והתלמידים שלנו אינם בעלי קרקעות. ננסה לקחת את המהלך הנפשי של השמיטה לחיי התלמידים בעזרת כמה שאלות שכל אחד ינסה לשאול את עצמו ולחוות בעצמו ובחייו את מצוות השמיטה במובן הנפשי והאישי שלו.

- איזה תפקיד אתה מחזיק חזק אצלך ולא מוכן לשחרר (מדריך בצוות הדרכה, תפקיד בבית, תפקיד בכיתה או במקום התנדבות)
- איזה מקום חדש אתה מוכן/ רוצה להיכנס אליו?
- איזה ערך/תרומה יכולה להיות לכיתה/ לשבט/ לקבוצה בה אתה נמצא, אם כל אחד יפנה מקום?
- מה מונע מאיתנו לאפשר מקום או לשחרר משהו אצלנו?

נאסוף את התשובות של התלמידים ואולי ננסה אפילו ליצור התנהלות חדשה בכיתה סביב שותפות של כל! תלמידי הכיתה באתגר השמיטה.